

Romi u svetu i u Srbiji - istorija, stradanje, kultura i identitet

**Roma ande sa o
phuv thaj ande
Srbija - istorija,
stradanje, kultura
thaj identiteto**



POREKLO I RANI ISTORIJSKI PUT

Istorijska i lingvistička istraživanja pokazuju da romski narod potiče iz severozapadne Indije, odakle su započele migracije pre više od hiljadu godina. Na svom dugom putu Romi su prolazili kroz Persiju, Vizantiju i Balkan, gde su se postepeno naseljavali i stupali u kontakt sa različitim kulturama.

U srednjovekovnoj Evropi Romi su često bili smatrani litalicama i strancima. U nekim zemljama bili su primani kao zanatlije, muzičari ili trgovci, dok su u drugim nailazili na zabrane boravka i proterivanja. U rumunskim kneževinama Romi su vekovima bili u ropstvu, što predstavlja jedan od najtežih oblika institucionalnog ugnjetavanja u evropskoj istoriji.

Uprkos tome, romske zajednice su uspevale da očuvaju jezik, običaje i snažnu porodičnu strukturu. Njihova istorija svedoči o izdržljivosti, prilagođavanju i očuvanju identiteta kroz promene prostora i vremena.

POREKLO THAJ RANO ISTORIJA

Istorijske thaj lingvističke studije sikaven kaj Roma avena katar severo-zapadni India. Katar počindine lunge migracije kroz Persia, Vizantija thaj Balkan, kaj phandle zajednice thaj učestvinde ande razne kulture.

Ande srednjo vek Roma but droma dikhlje sar tuđe. Ande nek phuva sas prihvaćene sar zanatlije thaj muzičari, a ande aver proterde. Ande rumunske kneževine Roma sas ande ropstvo but berša.

Maskar sa akava, Roma čuvde leni čhib, adati thaj zorali familijarni veze. Lengi istorija sikavela snaga thaj identiteto.

STRADANJE I PROGONI KROZ ISTORIJU

Romska istorija obeležena je dugim periodima diskriminacije, zabrana i nasilja. U mnogim evropskim državama donošeni su zakoni koji su ograničavali kretanje Roma, zabranjivali im zanate ili ih primoravali na prisilni rad.

Najtragičniji događaj dogodio se tokom Drugog svetskog rata, kada je nacistička ideologija sprovela genocid nad Romima, poznat kao Porajmos. Romske porodice deportovane su u logore širom Evrope, gde su mnoge ubijene. Jedno od mesta masovnog stradanja bio je logor Aušvic.

Dugo nakon rata romske žrtve nisu bile dovoljno priznate. Tek krajem 20. veka Porajmos počinje da dobija mesto u istoriji ljudskih prava, uz podršku međunarodnih organizacija poput Ujedinjenih nacija.

Sećanje na stradanje Roma danas predstavlja važan deo borbe protiv diskriminacije i za očuvanje dostojanstva romskog naroda.

STRADANJE THAJ PROGONI

Romani istorija pherdi si diskriminacijasa thaj nasiljosa. Ande but phuva Roma sas ograničene thaj prisilno butikerde.

Najtragičnije vreme sas dujto svetosko mariben, kana kerdo sas genocido Porajmos. But familije deportovane sas ande logora sar Aušvic.

Adadives Porajmos prindžardo si thaj sećanje upral žrtve si važna rig borbake vaš hakaja Roma.

KULTURA, TRADICIJA I OBIČAJI

Romska kultura temelji se na snažnom osećaju zajedništva, porodične solidarnosti i poštovanja starijih. Porodica je centralna institucija romskog društva, a odluke se često donose uz savet starijih članova.

Među tradicionalnim običajima posebno mesto imaju svadbe, koje su često višednevne proslave sa muzikom, plesom i okupljanjem šire zajednice. Svadba nije samo spajanje dvoje ljudi, već i potvrda zajedništva porodica.

Krštenja i obeležavanje rođenja deteta prate posebni rituali koji simbolizuju zdravlje i zaštitu novorođenčeta. Takođe, romske sahrane imaju snažan emotivni i zajednički karakter, jer se veruje da se sećanjem na preminule održava veza između generacija.

Muzika ima posebno mesto u romskoj kulturi. Ona prati svakodnevni život, rad, proslave i sećanja. Romski muzičari vekovima su bili cenjeni širom Evrope, a njihova umetnost često je povezivala različite narode i kulture.

Romski jezik, iako sa brojnim dijalektima, predstavlja snažan simbol identiteta. Njegovo očuvanje smatra se očuvanjem istorije, tradicije i zajedništva.

KULTURA, TRADICIJA THAJ ADATI

Romani kultura utemeljena si upral familija, pošovanje e phure thaj zajedništvo. Familija si centar romane dživipena.

Bijav si jekh andar najvažnije adati, sa muzikasa, khelibenasa thaj okupljanje familije. O bijav na si samo vaš duj manuša, nego vaš duj familije.

Rođenje čhavoreshko thaj krštenje prate rituali vaš zdravlje thaj zaštita. Sahrane si baro emotivno događaj kaj zajednica okuplja thaj sećanje čuva.

Muzika si srce romane kulture. Prati buti, slavlje thaj dživipen. Romani čhib si simbol identitetos thaj istorijake.



Foto: Roma Resource Centre

ROMI U SRBIJI

Romi su vekovima prisutni na prostoru današnje Srbije i čine važan deo njenog kulturnog mozaika. Njihov doprinos posebno je vidljiv u muzici, zanatstvu, trgovini, umetnosti i svakodnevnom društvenom životu.

U srpskim gradovima i selima romske zajednice razvijale su sopstvene tradicije, ali su istovremeno učestvovalе u širem društvu. Tokom 20. veka mnogi Romi postali su priznati umetnici, sportisti i javne ličnosti.

Iako se romska zajednica i danas suočava sa izazovima, sve više Roma učestvuje u obrazovanju, kulturnim institucijama i društvenim inicijativama. Time doprinose jačanju međusobnog razumevanja i izgradnji društva jednakih mogućnosti.

ROMA ANDE SRBIJA

Roma ande Srbija dživena vekovenca thaj si važna rig kulturno mozaiko. Lengo doprinos dikhela ande muzika, zanati thaj umetnost.

But Roma adives učestvuju ande obrazovanje thaj javno dživipen, so sikavela razvoj thaj integracija.

POZNATI ROMI U SRBIJI

Romska zajednica u Srbiji dala je ličnosti koje su obeležile kulturnu i umetničku istoriju zemlje.

Jedan od najznačajnijih bio je **Šaban Bajramović**, čiji su glas i interpretacija postali simbol romske muzike i emocije. Njegove pesme spoj su tradicije, improvizacije i dubokog ličnog izraza.

Veliku popularnost stekao je i **Sinan Sakić**, čije su pesme obeležile muzičku scenu Balkana i ostale deo kolektivnog pamćenja publike.

Na svetskoj sceni posebno se istakao trubač **Boban Marković**, čiji orkestar predstavlja romsku muzičku tradiciju širom sveta i simbol je kulturnog nasleđa Balkana.

Njihova umetnost pokazuje koliko je romska kultura duboko utkana u kulturni identitet Srbije i regiona.

POZNATI ROMA ANDE SRBIJA

Romani zajednica ande Srbija dela baro umetnike.

Šaban Bajramović sas simbol romane muzike. **Sinan Sakić** sas but popularno thaj prindžardo. **Boban Marković** thaj lengo orkestro predstavin romani tradicija ande svetos.

Lenge dela sikaven zor romane kulture ande Srbija.



Šaban Bajramović



Sinan Sakić



Boban Marković

ZAVRŠNA REČ

Istorija Roma predstavlja priču o opstanku, identitetu i kulturi. Razumevanje te istorije doprinosi izgradnji društva zasnovanog na poštovanju, ravnopravnosti i zajedničkom razvoju.

ZAVRŠNO LAV

Romani istorija si priča opstankoski, identitetoski thaj kulture. Razumevanje lake pomaže ka poštovanje thaj ravnopravno društvo.

